

בכל דור ודור

IN EACH AND EVERY GENERATION...

How the Haggadah Shaped Jewish Philosophy¹

I. THE HAGGADAH LIES

1. Deut. 26:8

And the Lord took us out of Egypt with a strong hand and with an outstretched forearm and with great awe and with signs and with wonders.

1. דברים פרק כו פסוק ח

ויוצאנו ה' ממצרים ביד חזקה, ובזרע נטויה, ובמרא גדל, ובאתות ובמפתים.

2. Haggadah

Not through an angel, not through a seraph, not through any emissary. No, it was the Holy One, His glory, His own presence.

2. הגדה של פסח

לא על-ידי מלאך, ולא על-ידי שרף, ולא על-ידי שליח, אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו.

3. Num. 20:16

We cried to the LORD and He heard our plea, and He sent a messenger who freed us from Egypt. Now we are in Kadesh, the town on the border of your territory.

3. במדבר פרק כ פסוק טז

ונצעק אל-יהוה וישמע קלנו וישלח מלאך ויצאנו ממצרים והנה אנחנו בקדש עיר קצה גבולך:

4. Ex. 3:10

Come, therefore, I will send you to Pharaoh, and you shall free My people, the Israelites, from Egypt.

4. שמות פרק ג פסוק י

ועתה לכה ואשלחך אל-פרעה והוצא את-עמי בני-ישראל ממצרים:

5. Rambam, *Mishneh Torah, Chametz U-Matzah* 7:2

If the son is grown up and intelligent, he should inform him about everything that happened to us in Egypt, and about the miracles that were wrought for us by our teacher Moses; all in accordance with the son's understanding.

5. מ"ת להרמב"ם הל' חמץ ומצה פרק ז הלכה ב

ואם ה'יה ה'בן גדול ו'חכם מודיעו מה שארע לנו ב'מצרים ו'נסים ש'נעשו לנו על ידי משה ר'בנו ה'כל לפי דעתו ש'ל ב'ן:

II. WHERE IT COMES FROM

6. Isaiah 63:9

In all their troubles He was troubled, And the angel of His Presence delivered them. In His love and pity He Himself redeemed them, raised them, and exalted them all the days of old.

6. ישעיהו פרק סג פסוק ט

ב'כל-צרתם | לא [ל'ו] צ'ר ומלאך פ'ניו הושיעם ב'אהבתו וב'חמלתו הוא ג'אלם ו'ינטלם ו'ינשאם כ'ל-ימי עול'ם:

1. For more on this see David Henshke, "The Lord Brought Us Forth From Egypt': On the Absence of Moses in the Passover Haggadah" *AJS Review*, 31:1 (2007) 61–73.

7. LXX Esaias [Isaiah] 63:8b-9

^{8b}And He became to them salvation ⁹out of all affliction. It was no ambassador or angel but the LORD Himself that saved them, because He loved them and spared them; He Himself redeemed them, raised them, and exalted them all the days of old.

III. WHY?

8. Haggadah

Blessed is the One who has kept His promise to Israel – blessed is He. For the Holy One calculated the end and fulfilled what He had spoken to our father Avraham in the Covenant between the Pieces.

8. הגדה של פסח

ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא. שהקדוש ברוך הוא חשב את-הקץ, לעשות כמו שאמר לאברהם אבינו בברית בין הבתרים.

9. Haggadah

And this [promise] is what has stood by our ancestors and us; for it was not only one man who rose up to destroy us: in every single generation people rise up to destroy us – but the Holy One, blessed be He, saves us from their hands.

9. הגדה של פסח

והיא שעמדה לאבותינו ולנו. שלא אחד בלבד עמד עלינו לבלותנו, אלא שבכל דור ודור עומדים עלינו לבלותנו, והקדוש ברוך הוא מצילנו מידם.

10. Haggadah

Go and learned what Lavan the Aramean sought to do to our father Yaakov: Pharaoh condemned only the boys to death, but Lavan sought to uproot everything, as it is written: “An Aramean sought my father’s death, and he went down to Egypt and resided there, just a handful of souls; and there he became a nation – large, mighty, and great.”

10. הגדה של פסח

צא ולמד מה בקש לבן הארמי לעשות ליעקב אבינו: שפרעה לא גזר אלא על הזכרים, ולבן בקש לעקר את-הכל. שאמר: “ארמי אבד אבי, וירד מצרימה ויגר שם במתי מעט, ויהי שם לגוי גדול, עצום ורב.”

How We Shaped the Haggadah in the 20th Century²

11. R. Eleazer of Worms, Pesach Sermon

For each word a finger goes into the cup of wine and they spill out a drop, ... matching the sword of the Holy One, blessed be He, which has sixteen sides. And there are sixteen mentions of “plague” in Jeremiah. Teaching us that we will not be injured. Based on this our ancestors created this custom. And sixteen times the word *chayyim* appears [in Ps. 119], and sixteen people read from the Torah each week, matching the sixteen lambs that are sacrificed in a week. Also “she [*gammatria* = 16] is a tree of life to those who grasp her. And one just not ridicule the custom of our holy ancestors.

12. *Darkhei Moshe, O.C. 473:18*

And it seems that this is an allusion to the sword of the Holy One, blessed be He, that is called *Yohakh*, which is the angel responsible for vengeance as is known to the Kabbalists. The custom is to cast from the cup with the finger to allude to what is written [Ex. 8:15]: “It is the finger of God.”

13. *Mishnah Berurah, 473, 75*

This corresponds to the letters *yud-vav* from the name of God who struck Pharaoh.

14. R. Reuven Margalioth, *Haggadah Be'er Miriam*

And we can further explain that the plagues are only a small drop from the cups of retribution that the God will make those that persecute Israel drink from in the future.

15. Lord Sacks, *Haggadah, p. 70*

Many explanations have been offered. The most beautiful is that of Abudraham, who interprets it in accordance with the verse in Proverbs, “Do not rejoice when your enemy falls” (24:17). Even as we give thanks for the miracle of the plagues, as a result of which our ancestors gained their freedom, we also shed a symbolic tear for those who suffered.

16. *Artscroll Mesorah Series Haggadah, p. 127*

Abarbanel, however, explains that we should remove the wine because “You should not rejoice when your enemy falls” (Mishlei 24:17).

11. דרשה לפסח של הרוקח

על כל תיבה אצבא ידם בכוס היין ומטיפת לחוץ. ... כנגד חרבו של הקב"ה י"ו פנים, וי"ו פעמים דבר בירמיה, לומר לנו לא יזיק, מיכן סמכו אבותינו. וי"ו חיים אחיה ב"תמניא אפי", י"ו אנשים קורין בשבוע לתורה כנגד י"ו כבשים המקריבים בשבוע, זהו "עץ חיים הי"א למחזיקים בה." ואין להתלוצץ על מנהג אבותינו הקדושים.

12. דרכי משה או"ח סימן תעג ס"ק יח

ונראה שרומזים כאן שחרבו של הקב"ה נקרא יוה"ך והוא מלאך ממונה על הנקמה כידוע למקובלים. ונוהגים לזרוק מן הכוס באצבע לרמוז על מה שנאמר (שמות ח:ט"ו) "אצבע אלהים הוא."

13. משנה ברורה סימן תעג ס"ק עה

כנגד אותיות י"ו משמו של הקב"ה שהכה את פרעה:

14. הגדה של פסח באר מרים

ועוד יש לפרש, שהוא רמז כי מכות אלו הן כטיפות מכוס התרעלה שעתיד הקב"ה להשקות כל המצירים לישראל.

2. For more on this see Zvi Ron, “‘Our Own Joy is Lessened and Incomplete’: The History of an Interpretation of Sixteen Drops of Wine at the Seder” *Hakirah* 19 (2015) 237–255.